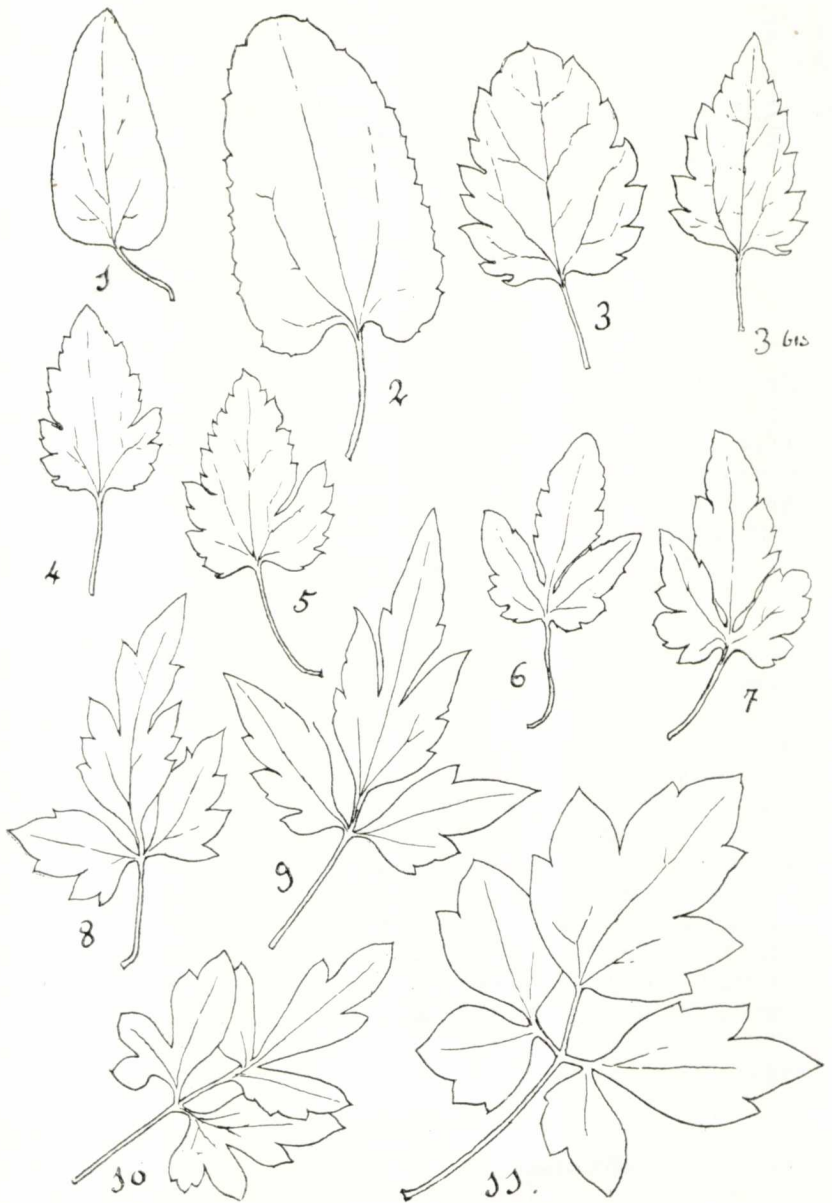

Sobre la "Clematis cirrosa" L. de Menorca

PER

P. FONT QUER

La *Clematis cirrosa* L., és a Menorca de les plantes més freqüents; ja des de l'Octubre adornen ses flors les tanques de paret seca que són per tota l'illa, i les roques i els penyals, o entortolligada la *Clematis* per les mates de *Pistacia*, la Mata per excel·lència, de les garrigues, les corona de vistosos penjolls de flors i més tard dels plomalls de sos fruits. Essent així, ens fou possible, durant nostra estada a Menorca recollir bon nombre d'exemplars d'aquesta planta, i a més dels exemplars nostres dels encontorns de Mahó fins a s'Albufera, els senyors HERNÁNDEZ PONSETÍ i PONS GUERAU ens oferiren altres mostres d'altres indrets de l'illa. Amb totes elles hem pogut estudiar les variacions que presenta allí aquesta *Clematis*, i de cada vegada ens ha estat més difícil referir quelques formes menorquines a les varietats que'ns donen els autors, segons caràcters trets de la forma i mida de les fulles o de la mida i color de les flors. Rèu no hi ha tan polimorf com les fulles de la *Clematis cirrosa*, com es pot veure en la làmina adjunta; presenten a vegades el marge gaire bé íntegre (n.º 1), o bé fistons poc (2), o més marcats (3 i 3 bis), amb dos lòbuls laterals que comencen a manifestar-se (4) i que s'acusen més (5), fins a constituir una fulla tripartida (6) i trissecta (7); en el segment mitja de la mateixa apareixen dos petits lòbuls (8), que's fan més pregons (9) al mateix temps que altres dos es manifesten en els segments laterals, (10) per arribar a tenir la fulla una forma ben diversa de la del començament (11). Els trànzits entre unes i altres formes són poc marcats en les fulles aquí dibuixades, però encara així, tenim fulles intermitges entre les figurades, de tal faisó que s'arriba de manera imperceptible des de la forma 1 a la 11. Aquest polimorfisme no deixa de mostrar-se fins en un mateix exemplar i fins i tot en una mateixa rameta (fig. 1). La base de les fulles és arrodonida en algunes (1), però francament cordiforme en altres (2). Poden ésser agudes o obtuses, com s'observa

I. SAGARRA

FULLES DIVERSES DE CLEMATIS CIRROSA LINNÉ

en les 3 i 3 bis que pertanyen a un mateix individu i a un mateix fascicle. Així les varietats de KUNTZE apoiades sobre la forma de les fulles poc tenen raó d'existir.

Per altra banda, les flors, pel que fa referència a llur grandària, forma i coloració dels sèpals, es presenten com les fulles variades en extrem. Unes vegades petites, de 1 1/2 cent., altres grans, fins de 32 mm., amb totes les mides intermitges; uns colps amb sèpals oblongs, altres més amples, fins suborbiculars; adés de color groguenca verdosa, esblanqueïts, adés més colorejats purpurescents, intensament pigats i ratllats de porpra en sa cara interna. Aquestes últimes formes purpurescents, corresponen a la var. *purpurascens* de WILLKOMM (*Illustr.*

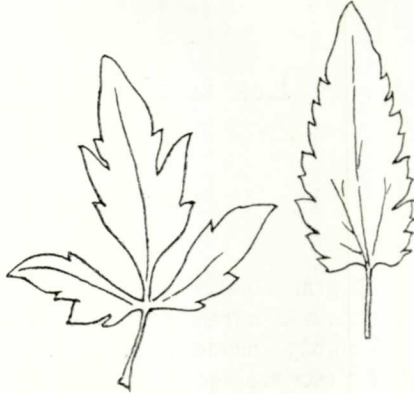

Figura 1

Dugues fulles d'un mateix peu i rama.

II, p. 50, t. CXXI et *Supp. Pr. Fl. Hisp.*, p. 318) quan les fulles són fisionades i agudes. Però, tant aquesta varietat com la *balearica* del propi autor (*Clematis balearica* Rich.), de fulles ternatissectes i flors petites, tampoc es presenten amb caràcters fixos perquè hom les pugui pendre per altre cosa que per senzilles formes.

Els tipus extrems podrien ésser, un amb fulles trissectes, petites aixís com les flors, que tenen sèpals molt vellosos i purpurescents part de fora i amb pics i estries de color de porpra en sa cara interna; seria propia de les estacions més seques. Altre tipus, amb fulles afisionades, flors grans, amb sèpals poc vellosos, groc-verdosos o esblanqueïts, sense taques; correspondria a les estacions menys seques. Perquè a copia d'observar mostres i mostres, sembla notar-se una certa correspondència entre la presència de taques en els sèpals i la forma trissecta de les fulles. Però existeixen individus que s'aparten completament de çò que diem i ens mostren flors tacades amb fulles solament afisionades, i al revés. Dintre doncs dels límits de variabilitat de fulles i flors són possibles totes les combinacions entre les formes d'aquelles. Amb tot haurien de fer-se observacions minucioses *in situ* per si es podia precisar millor tot això.

Això vol dir que la *Clematis cirrosa* L., és de les espècies més inestables que avui coneixem en nostra flora; potser ben apropiada per a fer-ne camp de recerques biològiques sobre adaptacions al medi i modificacions hereditàries. El nom de VIVIANI de *Clematis polymorpha* és tot exacte.

Les selaginellàcies de Catalunya

PER

MANEL FOLCH I GIRONA

La gran abundor en que trobarem la *Selaginella denticulata* Spring., a la darrera excursió col·lectiva feta pels voltants de Caldes de Montbuy i muntanya del Farell, ha estat el motiu que ens determinà a escriure aquesta nota relativa a les *Selaginellàcies* de la nostra terra.

La susdita família sols conté un gènere, del qual naturalment pren el nom; però en canvi hom pot citar fins a 500 espècies (1), habitadores en sa major part dels boscos humits de les zones tropicals. A Europa se'n troben quatre i tan sols dos són propies de la Flora catalana. Espècies hi ha que hom veu conreades per la finor de les fulles i preciositat de les formes llurs com a plantes ornamentals; essent prou coneguda pel fenòmen de la reviviscència la *Selaginella lepidophylla*, originària de les regions de ponent, Mèxic i Amèrica septentrional, anomenada vulgarment, encara que amb la més gran impropietat, «Rosa de Jericó». La veritable «Rosa de Jericó» és la *Anastatica hierochuntina* L., de la família de les Cruciferàcies, planta indígena de l'Egipte i de la Palestina.

* * *

Dugues menes de materials ens han servit per a la redacció d'aquesta nota, proporcionats en sa majoria per nostre President; çò és: *documents bibliogràfics*, primer; segon: els exemplars conservats en alguns *Herbaris* revisats. Aduim uns i altres, més algunes poques

(1) «Kryptogamen» von Dr. M. Möbius. Leipzig, 1908. - «Flore de la France» par l'Ab. H. Coste, Paris, 1906.